

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито існуючі стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначено, що стратегія економічної безпеки є важливим елементом, що сприяє досягненню загальних цілей підприємства і підвищенню його стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів. Розроблено пропозиції щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства через управління ризиками.

Ключові слова: безпека, небезпека, економічна безпека, стратегія, розвиток.

Abstract

Existing strategies for ensuring the economic security of an enterprise are revealed. It is determined that the economic security strategy is an important element that contributes to achieving the overall goals of the enterprise and increasing its resilience to external and internal challenges. Proposals are developed to increase the level of economic security of an enterprise through risk management.

Keywords: security, danger, economic security, strategy, development.

Вступ

Сучасний етап розвитку економіки відбувається в умовах мінливого й непередбачуваного впливу середовища на діяльність бізнес-структур, з одного боку, а з іншого – обмеженості ресурсів. Залежність між силою впливу зовнішніх факторів і ефективності господарської діяльності посилюється. За таких умов актуальним є забезпечення стійкості й конкурентоспроможності бізнесу за рахунок раціонального споживання ресурсів, тобто формування системи економічної безпеки підприємства з урахуванням концепції сталого розвитку. Економічна безпека є складним явищем, що характеризується різними критеріальними ознаками, факторами та формами прояву. І тут важливо відзначити, що чим більш складною є структура управління, тим комплекснішими є джерела небезпек та ризиків (потенційними загрозами залишаються фактори, пов'язані з кадрами, інформацією, середовищем, забезпеченості та управлінням ресурсами тощо). Відповідно, тим складнішим є процеси, механізми та інструменти, що формують економічну безпеку діяльності підприємства. За таких умов актуальним є формування стратегій забезпечення економічної безпеки підприємства.

Результати дослідження

У сучасних умовах глобалізації, швидких змін зовнішнього середовища та зростання економічних ризиків підприємства стикаються з необхідністю розробки ефективних стратегій забезпечення економічної безпеки. Забезпечення економічної безпеки – це багатогранний безперервний процес, що включає оцінку зовнішніх і внутрішніх ризиків, розробку заходів захисту від цих загроз та планування стійкої діяльності підприємства в довгостроковій перспективі. Розробка стратегій економічної безпеки спрямована на підтримку стабільності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. На сьогодні питання розробки теоретичних і методичних засад стратегій економічної безпеки підприємств залишається недостатньо опрацьованим. Це пов'язано з браком чітко визначених і систематизованих підходів до класифікації таких стратегій, що ускладнює їх практичне застосування в управлінні економічною безпекою.

Проаналізувавши наявні в науковій спільноті підходи до класифікації стратегій забезпечення економічної безпеки, пропонуємо поділити існуючі стратегії на 2 умовні групи [1]:

- реактивні стратегії – стратегії, які покликані відповідати на порушення та зменшення рівня економічної безпеки підприємства;
- проактивні стратегії – стратегії, які покликані превентивно протидіяти та запобігати негативним змінам в економічній безпеці підприємства.

Розроблення стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства за своєю суттю є елементом стратегічного управління. Стратегія забезпечення економічної безпеки займає ключове місце в

загальній стратегії підприємства, оскільки вона є фундаментом для підтримки стабільності діяльності компанії в умовах нестабільного ринку та численних викликів. Ця стратегія інтегрується з іншими бізнес-стратегіями, зокрема фінансовою, виробничою та інноваційною, щоб забезпечити довгострокову конкурентоспроможність і стійкість підприємства. Економічна безпека на підприємстві охоплює низку напрямків: управління фінансовими ризиками, зменшення операційних витрат, забезпечення сталого розвитку та підтримку ефективної взаємодії з зовнішнім середовищем. Компанія також враховує зовнішні ризики, такі як інфляція, коливання валютних курсів, доступність ресурсів та виклики через військові дії.

Інтеграція стратегії економічної безпеки у загальну стратегію підприємства відбувається через [2]:

- Фінансове планування. Стратегія безпеки забезпечує стабільність грошових потоків та керування ліквідністю в умовах нестабільності;

- Управління ризиками. Пріоритет надається диверсифікації постачальників і ринків збуту для зниження залежності від окремих партнерів;

- Інноваційний розвиток. Впровадження нових технологій, модернізація виробничих процесів та підвищення екологічної ефективності є частиною цієї стратегії;

- Сталий розвиток і соціальну відповідальність. Компанія розвиває програми сталого розвитку та підтримує соціальні ініціативи, що підвищують її репутацію на глобальному ринку.

Таким чином, стратегія економічної безпеки не існує окремо, а є важливим елементом, що сприяє досягненню загальних цілей підприємства і підвищенню його стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів (рис. 1).

Рис.1. Місце стратегії забезпечення економічної безпеки в ієрархії стратегій підприємства

Вважаємо, що стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства повинні бути гнучкими та відповідати поточному рівню економічної безпеки. Кожна стратегія адаптується під потреби підприємства з урахуванням його внутрішніх можливостей та зовнішніх ризиків, що дозволяє підтримувати стабільність навіть у несприятливих умовах. Ефективне управління ризиками є фундаментальною складовою стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства, особливо в сучасних умовах нестабільності економічного середовища.

Сучасне підприємство функціонує в умовах високих ризиків, зумовлених внутрішніми та зовнішніми факторами, серед яких значну роль відіграють коливання цін на світових ринках, економічні санкції, порушення ланцюгів постачання та військові дії на території України. Ці фактори змушують підприємство шукати нові підходи до управління ризиками для забезпечення стабільності своєї діяльності та конкурентних переваг на міжнародних ринках. З огляду на сучасні тенденції в управлінні ризиками, підприємства повинні інтегрувати ризик-менеджмент у загальну систему управління, забезпечуючи проактивний підхід до запобігання кризам. Традиційні методи управління, орієнтовані на усунення наслідків ризиків, поступово поступаються місцем комплексним підходам, що поєднують моніторинг, аналіз, диверсифікацію та страхування.

Для забезпечення економічної безпеки підприємство повинно розробити інтегровану стратегію управління ризиками, яка охоплює як виробничі, так і фінансові аспекти діяльності, включаючи впровадження автоматизації, диверсифікацію постачальників та ринків збуту, а також формування

резервного фонду для кризових ситуацій. Управління ризиками не лише зменшує ймовірність виникнення критичних ситуацій, але й підвищує адаптивність підприємства до змінних умов середовища. Це особливо важливо для великих промислових підприємств, діяльність яких охоплює складні виробничі цикли, інтегровані у глобальні ланцюги постачання. Підвищення економічної безпеки підприємства через управління ризиками дозволить не лише уникнути втрат, але й використати можливості, що виникають у мінливому економічному середовищі, для розвитку нових бізнес напрямів та підвищення конкурентоспроможності. Пропозиції щодо підвищення рівня економічної безпеки через управління ризиками можуть бути наступними [3]:

1) Інтеграція ризик-орієнтованого підходу у бізнес-процеси. Важливо повністю інтегрувати управління ризиками у всі процеси підприємства. Це передбачає впровадження системи оцінки та моніторингу ризиків у реальному часі з використанням ключових показників ризику. Наприклад, виявлення слабких місць у виробничих циклах дозволить уникнути непередбачуваних зупинок обладнання та втрат продуктивності.

2) Диверсифікація постачальників та освоєння нових ринків збуту. Враховуючи геополітичні ризики та логістичні виклики, підприємство повинно розширити джерела постачання сировини та збільшити кількість ринків збуту. Диверсифікація ринків знижує залежність від однієї географічної зони, що особливо важливо в умовах нестабільної міжнародної торгівлі. Для цього доцільно укласти довгострокові контракти з новими постачальниками та партнерськими компаніями в Європі та Азії.

3) Впровадження автоматизації та цифрових технологій. Автоматизація виробничих процесів дозволить не тільки підвищити ефективність, а й зменшити ризики, пов'язані з людським фактором. Наприклад, використання системи автоматизованого управління виробництвом допоможе оптимізувати планування та контроль процесів на всіх етапах виробництва.

4) Формування резервного фонду та фінансової «подушки». Підтримання резервного фонду дозволить підприємству мати ресурси для покриття невідкладних витрат під час криз. Це може включати як резерви для підтримки операційної діяльності, так і для інвестицій у стратегічні проекти.

5) Впровадження стрес-тестування та антикризового планування. Підприємству необхідно регулярно проводити стрес тестування для перевірки стійкості до зовнішніх загроз, зокрема валютних коливань та змін попиту. Антикризові плани мають бути детально розроблені з урахуванням усіх можливих сценаріїв та передбачати оперативні дії в разі їх реалізації.

6) Оптимізація функцій внутрішнього контролю та управління. Удосконалення системи внутрішнього контролю сприятиме більш ефективному управлінню ризиками. Це включає регулярний аудит та самооцінку процесів, а також впровадження ключових показників ризиків для кожного підрозділу. Реалізація цих заходів підвищить рівень економічної безпеки підприємства та зменшить вплив внутрішніх і зовнішніх ризиків на його діяльність. Комплексний підхід до управління ризиками сприятиме зміцненню конкурентоспроможності компанії на світовому ринку та забезпеченню її сталого розвитку в умовах мінливої економіки.

Висновки

Формування та реалізація стратегій забезпечення економічної безпеки підприємства полягає у підвищенні рівня економічної безпеки підприємства через інтеграцію ризик-орієнтованого підходу у бізнес-процеси. Це передбачає впровадження системи оцінки та моніторингу ризиків у реальному часі з використанням ключових показників ризику, а саме виявлення слабких місць у виробничих циклах дозволить уникнути непередбачуваних зупинок обладнання та втрат продуктивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Троц І.В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2021. № 1(59). С. 223–227.
2. Куделя Л.В. Формування концепції забезпечення економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 125–128.
3. Міро І.М., Іванова М.Л. Креативність і адаптивність як ключові чинники управління економічною безпекою підприємств за рефлексивним підходом. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск №24. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-24>

Бурдейний Денис Анатолійович – студент групи МЗД-24м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник: **Карачина Наталія Петрівна** – д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: karachyna.n@gmail.com

Burdeyny Denys Anatolvyovych – Faculty of Management and Information Security Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: **Karachyna Nataliia P.** – Dr. Sc. (Economic), Professor, Head of the of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: karachyna.n@gmail.com